

Democràcies sense (prou) demòcrates

OPINIÓ

A LA FI DEL SEGLE XX MOLTES
DICTADURES A TOT EL MÓN ES VAN
SUBSTITUIR PER DEMOCRÀCIES. EN
MOLTS CASOS ES CONSTRUÏREN
SENSE QUE HI HAGUÉS PROU
DEMÒCRATES. ÉS EL CAS ESPANYOL?

En l'últim terç del segle XX, semblava que la democràcia estava cridada a ser la fórmula política generalitzada en tot el planeta. Les dictadures anaven caient, una per una, i eren substituïdes per sistemes democràtics, amb eleccions i constitucions. Primer van ser les dictadures militars del sud d'Europa —Grècia, Portugal, Espanya—, més endavant les de l'Amèrica Llatina. Més tard, a partir de la caiguda del Mur de Berlín, les dictadures comunistes de l'Est d'Europa, a través de variades revolucions de colors, però sobretot després de la fallida política, econòmica i militar del sistema imposat des de la Unió Soviètica. Finalment, l'esclat de les primaveres àrabs va ser vist com la continuació natural d'aquesta onada planetària.

Darrere de totes aquestes onades democratitzadores successives, hi havia un cert imaginari. Els països sotmesos a dictadures eren percebuts, des del món democràtic, com una mena d'olla a pressió on una població vibrant pels seus legítims desitjos de llibertat i de democràcia, estava immobilitzada pel tap de règims autoritaris. N'hi havia prou de fer saltar el tap perquè la democràcia sortís tota sola, perquè de fet ja era l'aspiració i el desig de la gent. Aquest imaginari ja havia estat posat en qüestió, però d'una manera tènue, sobretot des del món econòmic: algú va arribar a dir, en plena Guerra Freda, que la democràcia —com una planta fràgil i exigent— només es podia donar a partir d'un cert grau de desenvolupament econòmic. S'atribueix al ministre López Rodó, en ple franquisme, la frase que a Espanya no hi podria haver democràcia i partits polítics fins que s'arribés als mil dòlars de renda per càpita, que en aquells moments semblaven molts dòlars. Per tant, abans de construir la democràcia, venien a dir, calia garantir un determinat nivell de riquesa.

VICENÇ
VILLATORO
villatorolamolla@hotmail.com

Però el fracàs de les primaveres àrabs i l'evolució d'algunes de les democràcies proclamades en aquesta onada d'un terç de segle fa repensar aquell imaginari on només calia per fer la democràcia que saltés el tap de la dictadura. La democràcia ja sortiria tota sola, del poble democrata. Quan en algunes dictadures salta la tapadora del règim, autoritari i corrupte, el que en surt no és la democràcia, sinó un projecte autoritari de signe diferent, en molts casos islamista. Després de Mubarak, els Germans Musulmans. Perquè potser el gas popular que hi havia dins de l'ampolla tapada per la dictadura no era exactament l'aspiració democràtica. Anar contra una dictadura no et converteix automàticament en democrata: hi ha gent que va contra una dictadura perquè en voldria una altra de diferent. Potser López Rodó no tenia raó quan deia que calien, per a una democràcia, mil dòlars de renda per càpita mínima (o potser sí). Potser el tema no era econòmic, sinó cultural. Potser per fer una democràcia allà on abans hi ha-

via una dictadura el que cal és que hi hagi demòcrates. Prou demòcrates. Que hi hagi una cultura democràtica, un consens sincer en els valors democràtics. Perquè la democràcia no és només anar a votar. No és només una constitució i unes lleis. La democràcia és una manera de fer, una manera d'arbitrar les diferències, una manera de respectar les llibertats. Moltes democràcies construïdes en la darrera onada del segle XX es van fer en països sense una experiència històrica de democràcia. Svetlana Alexiévix comenta que, quan cau el comunisme a Rússia, no hi ha una referència democràtica, no es tanca un parèntesi per tornar a allò que hi havia abans, sinó que s'ha d'inventar una cosa nova. Sembla democràcia, té coses de la democràcia, però ho és del tot? Ho és Turquia? Ho és Egipte? Ho és Veneçuela?

Espanya construeix la seva democràcia tancant el parèntesi del franquisme. Però què hi havia abans del parèntesi? L'experiència fràgil de la República. I recordin allò que es deia l'abril del 1931: que difícil que és fer una República sense republicans! Certament, Espanya no és ni Egipte ni Rússia ni Veneçuela. Però tampoc no és la Gran Bretanya. La cultura democràtica de base és fràgil, recent, en alguns casos obertament insuficient. Hi ha qüestions on regeixen a Espanya exactament les mateixes lleis que a la Gran Bretanya, però s'apliquen amb una cultura política del tot diferent, i els resultats són diferents. El mapa del món avui és ple de democràcies mancades, de baixa qualitat, perquè són democràcies sense demòcrates, una carcassa buida perquè el que hi ha a dins no són uns valors democràtics interioritzats. Jo no diria que Espanya és una democràcia sense demòcrates. Però n'hi ha suficients?

Escriptor, guionista i crític d'art